

Єдність безпеки і відповідальності – від України до глобального світу

Віктор Замятін,
директор політико-правових програм Центру Разумкова
Василь Юрчишин,
директор економічних програм Центру Разумкова

*Публікація виконана в рамках проекту Центру Разумкова
«Глобальні кризи, ризики і виклики для України»*

Низка подій, що відбулися в середині року, вказують на те, що в Європі відбувається повільний процес переосмислення поки що не *ratio* і не *raison d'être*, але *modus operandi* існування держав, міждержавних і наддержавних утворень в умовах, коли війну в Європі вже неможливо не помічати, коли надія на союзницьку підтримку Сполучених Штатів уже далеко не гарантована, і коли не завжди помітно, але дуже наполегливо до ролі світового лідера приглядається Китай¹.

Чинник Трампа, з одного боку, висвітив країни-члени Європейського Союзу та НАТО практично зовсім непередбаченими до того, що на порядку денному не просто заявлені, а вже відбуваються суттєві зміни світоустрою. З іншого, боку – цей чинник загострив питання лідерства в Європі, де досі повністю поклалися на глобальну вільну торгівлю як джерело добробуту і на американську військову парасольку як на надійну безпекову стіну.

Країни Західної Європи не були готові ні до загостреного егоїзму Трампа та його режиму в США, ні до низки спалахів національного егоїзму у своєму середовищі, що поставило під питання як уславлену трансатлантичну єдність, так і спроможність ЄС та європейських союзників по НАТО діяти як єдине ціле.

Разом з тим, війна, розв'язана росією, апетити путіна, все більш очевидні наміри Китаю не лише стимулювали швидкі пошуки порозуміння з США, що в спокійному світі могло тривати роками, але й продемонстрували очевидні претензії низки ключових європейських країн на відновлення свого лідерства. Втім, наразі, очевидно, йдеться про певний перехідний період, протягом якого можливо, будуть вироблені принаймні, спільні бачення нових моделей міжнародної безпеки, міжнародної торгівлі, міжнародної політики, як і новий сенс існування міждержавних союзів та інших об'єднань.

У даному випадку йдеться насамперед про Францію, що свого часу в тісному партнерстві з Німеччиною вже відігравала роль потужного двигуна європейської інтеграції, і про Велику Британію, яка після «брекзиту» якийсь час перебувала в пошуках нової моделі свого функціонування. Не варто при цьому забувати, що кожна з цих країн має свою історію, своє бачення й розуміння процесів, свої внутрішні виклики (і вони надзвичайно серйозні).

Прийняття європейської відповідальності. Велика Британія і Франція фактично зайняли лідерські позиції на шляху до оновленої європейської єдності, вагомим чинником чого став розвиток подій в Україні. Виняткове місце двох вказаних країн у світовій і європейській системах координат зумовлено тим, що вони:

- належать до провідних розвинутих країн світу,

¹ До таких питань Центр Разумкова неодноразово звертався у попередніх публікаціях. Див., зокрема: Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі, 2022; Політичні, економічні і структурні наслідки російської агресії для України і світової спільноти. Завдання економічного відновлення України у повоєнний період з врахуванням євроінтеграційних пріоритетів, 2023; Сучасні трансформації світового економічного порядку. Виклики і можливості для України, 2025.

Вказані та інші публікації знаходяться у вільному доступі на сайті Центру Разумкова – <https://razumkov.org.ua>.

- разом з Німеччиною утворюють «європейську велику трійку», яка є одним з глобальних стовпів економічного розвитку,
- володіють ядерним потенціалом, формуючи і забезпечуючи європейську парасольку стримування,
- мають розгалужену мережу дипломатично пов'язаних країн по всьому світу,
- мають потужні воєнно-морські сили, у т.ч. військові бази, центри, місії, розташовані у дружніх країнах і потенційно гарячих точках,
- є безпосередніми учасниками безпекових угод та альянсів у стратегічних регіонах, у т.ч. Індो-Тихоокеанському регіоні, який дедалі більше визначає світову економічну і політичну динаміку.

Підкреслимо, сьогодні Велика Британія і Франція (як один з лідерів Євросоюзу) відіграють чи не найвагоміші ролі в оновленні європейської системи безпеки, залучаючи для такої місії Україну, фактично співпрацюючи з нею як повноправним членом НАТО. Що й визначає головний предмет розгляду у цій публікації – значимість партнерства двох вказаних країн для новітньої системи європейського політичного та економічного простору за участю України.

Варто зазначити, що європейська підтримка України, всупереч тривожним сигналам і прогнозам, які пов'язувались з новою Адміністрацією США, суттєво зросла від європейських країн у березні-квітні 2025 р. Лише за два вказані місяці Європа виділила €10,4 млрд військової допомоги та €9,8 млрд гуманітарної та фінансової допомоги. Це найвищий сумарний показник за будь-який двомісячний період з початку війни².

Париж і Лондон разом. Ознаки зрушень. Взаємне зближення Великої Британії і Франції, кульмінацією якого був липневий візит до Британії президента Франції Макрона, значною мірою простимульоване війною в Україні і дуже своєрідним підходом Трампа та його Адміністрації до розбудови відносин з союзниками.

На початку 2000-х дві країни вже виступали із «спільною оборонною ініціативою». У той час безпекова ситуація була докорінно іншою, Росія вважалася провідним партнером, Україна була малопомітною пострадянською країною.

Тепер, коли ідея стратегічної автономії Європи як цілого стає усвідомленою необхідністю, вона потребує конкретного наповнення. Один аспект такого наповнення – визнання, що війна росії проти України створює стратегічну загрозу для всього атлантичного простору. Результатом стають коаліція «Рамштайну» та коаліція «охочих». Іншим аспектом – початок самостійного руху до того моменту, коли необхідність американського втручання буде бажаною, але вже не критичною.

Перші такі домовленості і були досягнуті під час візиту Макрона до Британії 8-10 липня 2025 р. Візит дійсно виглядав історичним – і з того погляду, що державного візиту президента Франції через Ла-Манш не було з 2008 р., і з погляду домовленостей про взаємний поступ. Під час процедури «брекзиту» і після нього сторони не особливо намагалися зблизитися, зосередившись більше на внутрішніх питаннях. Уряди консерваторів не виглядали особливо зацікавленими у якомусь поживавленні стосунків між країнами, не кажучи про зближення.

Якщо для суспільств обох країн, очевидно, важливою була угода про протидію нелегальній міграції, то в стратегічному плані дві країни домовилися про певний прорив. Йдеться про те, що вони домовилися збільшити замовлення на виробництво далекобійних крилатих ракет Storm Shadow (які постачаються в Україну), а також активізувати роботу над сучаснішою версією ракет, які прийдуть їм на заміну. Цікавою для подальшого аналізу буде й підписана

² Слід, однак, зазначити, що сплеск допомоги в Європі був зумовлений невеликою групою країн. Серед великих європейських економік Велика Британія виділила €4,5 млрд, Франція внесла €2,2 млрд. Інституції ЄС також відіграли важливу роль – €12,2 млрд. – Ukraine Support: Europe largely fills the US aid withdrawal, lead by the Nordics and the UK, <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/>.

декларація про координацію сил ядерного стримування двох країн через створення групи ядерного нагляду – особливо в контексті того, що на сьогодні Франція єдина з країн ЄС має ядерну зброю. Планується у 5 разів збільшити об'єднані сили швидкого реагування (Combined Joint Expeditionary Force, CJEF) – до 50 000 військових – з тим, що вони можуть бути задіяні в операціях НАТО.

Отже, старт на стратегічне зближення дано. Хоча й розбіжності одразу не зникають.

Варто пам'ятати, що попри стрімкий, як для традиційних європейських швидкостей, взаємний рух назустріч, зумовлений насамперед відчуттям стратегічної загрози (і це не лише росія, йдеться про значно ширший контекст), обидві країни зберігають і певний рівень стриманості, і довіру, дещо далеку від повної.

Зокрема, Франція за всієї поваги до активності Макрона, не може виступати в якості самостійного гравця, оскільки вона є однією з ключових країн Європейського Союзу, і це накладає певні обмеження і певні застереження. Британія за будь-якого уряду в Лондоні намагатиметься зберегти як свої тісні зв'язки з Вашингтоном, так і свою роль у Британській Співдружності.

Ступінь британської залученості до європейських справ і рівень трансатлантичних зв'язків завжди матимуть моменти неспівпадіння. З одного боку, це виявилось у реакції Лондона на торговельні погрози Трампа – уряд Стармера, не будучи зв'язаним зобов'язаннями з Брюсселем стосовно спільної торговельної політики, у травні-червні досягнув з американською Адміністрацією митних угод (зокрема, мита на британські автомобілі склали 10%), тоді як ЄС до останнього перебував під загрозою запровадження 30-відсоткових мит на експорт до США. Ситуація дещо владналася, коли під час візиту Трампа до Шотландії наприкінці липня, коли було досягнуто угоди про нульові тарифи на американські товари в Європі та 15% на європейський експорт до США. Такий підхід для ЄС, а отже, і для Франції має ознаки певної дискримінації (варто загадати, що Трамп погрожував ЄС впровадженням 30% мит з 1 серпня). Водночас дуже цікавим моментом угоди є радикальне збільшення постачання енергоносіїв на європейські ринки, що на цей час закриває шлях російським нафті та газу.

Франція виступає проти закупівлі американських озброєнь, у тому числі й для України, оскільки спроможна виробляти різні власні системи (але не Patriot), тоді як британський уряд нічого проти наче не має. Більше за те, британський ядерний арсенал фактично виступає в ролі допоміжного для США, тоді як Франція бажала б більшої свободи.

Таких моментів досить багато. Втім, не вони мають визначальний характер.

Український чинник. Отже, Франція і Велика Британія, не без складнощів і суперечностей, беруть на себе роль спільного лідера у підтримці України в її протистоянні путінській агресії. Більше за те, підтримку України обидві країни схильні розглядати як стратегічний напрямок своєї політики.

Варто згадати, що в лютому 2025 р. відбулося засідання у форматі «Рамштайн» під головуванням Великої Британії – в царині, де раніше домінували США. 4 червня відбулося засідання «Рамштайну» вже без участі міністра оборони США і під спільним головуванням британського міністра Гілі і французького Лекорню.

У березні прем'єр-міністр Стармер оголосив про створення «коаліції охочих», що практично відразу підтримав президент Франції Макрон. Примітно, що до цієї коаліції долучилися й неєвропейській країни (Канада, Австралія, Нова Зеландія). Таким чином, разом з коаліцією «Рамштайну» створено, поки що на політичному рівні, інструмент довгострокової підтримки України. Інша справа, що поки що справи далі розмов не пішли, про досягнення домовленостей щодо формування корпусу для його відправки в Україну по досягненню перемир'я зараз не йдеться, а преса вказує на численні суперечності у підходах між країнами коаліції.

Водночас, і прем'єр-міністр Стармер, і президент Макрон, як могли, сприяли налагодженню контактів між Зеленським і Трампом після пам'ятної сцени у Білому домі, коли українська делегація була практично виставлена з переговорів.

Під час візиту Макрона до Битанії була проведена відеоконференція з питань майбутнього розгортання сил підтримки в Україні, посилення української обороноздатності і водночас – посилення тиску на путіна. Президент Макрон і прем'єр-міністр Стармер заявили, що наразі завершено початковий етап детального військового планування, в ході якого було узгоджено структури командування та управління для майбутнього багатонаціонального військового корпусу, який планується розгорнути в Україні після припинення вогню. Як заявлено офіційно, місія цього корпусу полягатиме у зміцненні оборони України як на сухопутній території, так і в повітрі і на морі. Штаб на початку має працювати в Парижі, а потім, через рік, у Лондоні. Він включатиме багатонаціональний командний штаб у Парижі під керівництвом 3-зіркового генерала, який буде переміщено до Лондона через 12 місяців. У Києві має бути створено координаційний штаб під керівництвом британського генерала. Оперативні групи мають патрулювати повітряний простір і працювати на морі.

У всіх цих питаннях є достатньо багато різночитань і очікувань. Зокрема, найвідомішим невирішеним питанням є гарантії безпеки для «сил підтримки», особливо за умови, що США налаштовані категорично проти надання таких гарантій. Проте це сам по собі успіх, коли обидві країни погоджуються не лише на поставки своєї зброї Україні, але ведуть переговори про налагодження спільного виробництва.

Таким чином, Франція та Велика Британія в осяжній перспективі не планують цей темп знижувати. Зрозуміло, що нові домовленості і постійні контакти, зростання конкретної підтримки (військової, політичної, гуманітарної) не розглядається ні в Парижі, ні в Лондоні ні як благодійність, ні як борг. Є підстави стверджувати, що сьогодні підтримка України розглядається швидше як стратегічна інвестиція, що містить в собі відразу кілька складових.

Насамперед, це спільний внесок у формування нового світового порядку із збереженням трансатлантичного союзу. Однак разом з тим це і розширення меж звичної Європи, де йдеться про ринки, інвестиції, розвиток. Важливо нагадати, що в Європі дуже популярні суто економічні розрахунки. Ширше і глибше залучення України до європейських і атлантичних справ створює можливості для виходу на нові рівні для компаній різного профілю, а це, серед іншого – і щонайменше збереження певної кількості робочих місць.

І окрім того, у європейських столицях все частіше вголос заявляють, що в Європі тільки Україна має досвід як ведення війни нового типу, так і стійкості.

Потреба ставати сильними. Виступаючи напередодні національного свята Франції в липні 2025 р. начальник Генерального штабу генерал Бюркар не лише заявив, що росія визначила Францію своїм головним противником у Європі, а і що вона залишається постійною і близькою загрозою до 2030 р. і, більше того, може створювати вже реальну загрозу на кордонах Франції³.

У день національного свята 14 липня цю тезу підтвердив президент Макрон, наголосивши, що потрібно довести оборонний бюджет Франції €64 млрд на рік до 2027 р. (з €32,3 млрд у 2017 р.), тобто, додати до поточних обсягів ще близько €6,5 млрд за два роки)⁴. Кошти мають

³ Pour le général Burkhard, la Russie «a désigné la France comme son premier adversaire en Europe». – <https://www.lefigaro.fr/international/la-russie-a-designe-la-france-comme-son-principal-adversaire-en-europe-selon-le-chef-d-etat-major-thierry-burkhard-20250711>.

⁴ Emmanuel Macron sonne l'alarme sur l'aggravation des menaces et appelle à une nouvelle hausse du budget des armées pour «être libres». – https://www.lemonde.fr/politique/article/2025/07/14/emmanuel-macron-sonne-l-alarme-sur-l-aggravation-des-menaces-et-appelle-a-une-nouvelle-hausse-du-budget-des-armees-pour-rester-libres_6621072_823448.html.

піти на створення запасів боєприпасів, виробництво дронів, зенітні комплекси SAMP-T (виробляється спільно з Італією, один поставлено в Україну), супутники, посилення підготовки військових різних родів військ. При цьому експерти зазначають, що якраз у виробництві безпілотників Франція сильно відстає від сучасних тенденцій.

Цікавим і важливим є те, що однією із стратегічних цілей визначено академічну, наукову та технологічну досконалість⁵.

Є підстави стверджувати, що партнерство України з країнами-лідерами «коаліції рішучих» і надалі зміцнюватиметься. Між тим, однією з найвагоміших умов допомоги Україні є посилення як самих Великої Британії та Франції, так і політичного, оборонного та економічного партнерства між ними.

Вплив глобальних трансформацій. Глобальне політичне та економічне середовища змінюються такими високими темпами, формуються такі безпрецедентні виклики, що країни і спільноти не встигають належним чином на них реагувати, чим часто унеможлиблюючи результативні заходи протидії деструктивним і кризовим проявам. Це стосується навіть країн і суспільств, які мають визнані інститути державного управління, завдяки яким в останні десятиліття і розвивалася цивілізація.

Нинішня стратегічна доктрина розвитку Європейського Союзу (разом з іншими демократичними країнами Європи), зорієнтована на підтримку справедливого і стабільного багатостороннього порядку (у Європі і у світі загалом), де принципи і положення Статуту ООН, включаючи неприпустимість захоплення території суверенних країн і безумовність загальновизнаних принципів міжнародного права, є основними організуючими приписами і принципами⁶.

Однак, прискорення глобальних трансформацій, значна частина яких носить деструктивний характер, вимагає і оновлення європейської доктрини. Серед ключових нововведень, які сформувались фактично під впливом боротьби України за свободу і незалежність проти російської агресії, виокремлюється:

- Євросоюз, та й вся демократична Європа, повинен стати більш інтегрованим в політичному та економічному плані,
- Євросоюз має зміцнити державні та міждержавні інститути, зберігаючи цінності і єдність, однак скоригувавши консенсусний підхід до вироблення і втілення рішень,
- демократична Європа, включно з країнами не членами ЄС, повинна стати спроможною захистити себе з набагато меншою підтримкою США, ніж вона (Європа) мала з часів закінчення Другої світової війни, чим досягти «незалежності європейської оборони від США»⁷.

Зрозуміло, що з наявними збройними силами (чисельністю понад 200 тис. у Франції, понад 180 тис. у Великій Британії), їх озброєнням, підготовкою, а головне – мисленням і плануванням того часу, коли панували переконання, що війна більше ніколи не повториться, до реальної європейської незалежності йти ще досить далеко.

⁵ Les nouvelles priorités de la revue nationale stratégique 2025, ce document de doctrine en matière de défense et de diplomatie. – https://www.lemonde.fr/international/article/2025/07/14/climat-relations-avec-les-etats-unis-defense-du-territoire-national-les-nouvelles-priorites-de-la-revue-nationale-strategique-2025_6621156_3210.html.

⁶ Нова євроатлантична епоха – кінець, криза чи можливості? / К.: Центр Разумкова, 2025. – https://razumkov.org.ua/images/2025/06/16/2025_06_nova_epoha.pdf.

⁷ Besch S. Germany's Reaction to Trump Is Another Paradigm Shift. – <https://carnegieendowment.org/emissary/2025/04/germany-trump-nato-ukraine-defense-zeitenwende/>.

Слід визнати, що Євросоюз не лише усвідомлює ризики і виклики, а й вже (періодично упереджуючи, але у більшості випадків, на жаль, поки гальмуючись) посилює трансформації, які змінюють і Європейський Союз і є ознакою нинішнього суперечливого часу⁸:

- війна в Європі через незаконну російську агресію проти України є екзистенційним викликом не лише для України, а й для всієї Європи, і саме цей виклик є основною призмою, через яку європейці (включаючи українців) оцінюють світові тенденції;
- Європейський Союз радикально змінив бачення системи безпеки і оборони, у т.ч. з метою досягнення більшої незалежності для захисту європейської цивілізації;
- Євросоюз посилив політичні та дипломатичні зусилля в рамках геополітичного підходу для зменшення негараздів торговельної війни, недопущення поширення кризових ризиків на глобальні економічні процеси.

Слід звернути увагу на те, що Євросоюз у нових умовах навіть відкрито заперечує своєму «старшому» стратегічному партнерові (що ще кілька років тому важко було уявити), навіть на користь «третьох» сторін. Так, Адміністрація США хотіла б швидко зупинити війну в Україні, у т.ч. за рахунок територіальних поступок, зняття санкцій з Росії, прискорення «мирних» переговорів. Однак цивілізована Європа не приймає такий підхід, не примушує Київ до небажаного врегулювання.

Особливо відкрито це почало проявлятися після того, як Адміністрація США провокувала і примушувала Президента України до капітуляції, оскільки у того «не залишилося карт» для політичної і військової гри. А позиція віце-президент США виявилася просто ганебною, коли той заявив, що Україна та її європейські партнери не мали жодного «шляху до перемоги» (never had any «pathway to victory»)⁹. Не визнаючи жодної суб'єктності ні Україні, ні її європейських партнерів, вона (позиція) є ворожою як до України і Європи, так і дотримання цивілізаційних норм загалом.

Відтак, навіть усвідомлюючи, що Вашингтон може послабити власну підтримку, Європа задекларувала безумовну підтримку позицій України як в оборонній і безпековій частині, так і у політичній та дипломатичній сферах.

Причому серед європейських країн виокремлюється активність Великої Британії, чиї (хоча країна більше не належить до ЄС) стратегічні інтереси залишаються міцно закріпленими на європейському континенті. Що й актуалізує питання і завдання прискореного результативного та ефективного перезавантаження відносин країни з Брюсселем, хоча, звичайно, про відновлення «шлюбу» не йдеться.

Європейське безпекове «перезавантаження». На чому ж може базуватися таке перезавантаження? Одним з найвагоміших чинників є ставлення та дії стосовно України, європейської всебічної допомоги.

ЄС і Великобританія мають стимули працювати разом, щоб зробити свої політичні та економічні середовища якомога сильнішими, особливо з огляду на те, що починають виникати питання про глобальну роль США. Суперечлива і часто дестабілізуюча позиція Адміністрації США з таких питань, як майбутнє архітектури безпеки Європи та зобов'язання США щодо України, ще більше стимулює двостороннє співробітництво між Великою Британією та країнами ЄС. Участь Великої Британії у Європейській політичній спільноті (European Political Community) стала позитивним сигналом для утвердження європейських цінностей, насамперед у частині декларації про те, що, незалежно від того, чи є суверенна європейська країна членом ЄС чи ні, вона достойна допомоги і підтримки, якщо зазнає зовнішнього нападу¹⁰.

⁸ The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi. – https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en.

⁹ Carpenter M. Ukraine Can Still Win. – <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraine-can-still-win>.

¹⁰ Cinciripini L. The Italian Job: Navigating between the UK, the EU and Trump. – <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/c05/italian-job-navigating-between-uk-eu-and-trump>.

Іншою стратегічною сферою «перезавантаження» є глобальне протистояння між США і Китаєм. Торговельна війна Адміністрації США вже створила негаразди для бізнесу у Великій Британії та ЄС, особливо для тих, хто значною мірою залежить від китайського виробництва або експорту до Китаю. Оскільки ланцюги поставок взаємопов'язані на глобальних ринках, компанії повинні суттєво наростити витрати, щоб зберегти виробництва і партнерів, у т.ч. зважаючи на можливі впливи нових тарифів або обмежень до Китаю. Водночас, «відсторонення» Трампом Світової організації торгівлі (СОТ) і його фактична відмова від багатосторонніх торговельних угод на користь розділених двосторонніх («розділяй і володарюй») призводитиме до подальшої фрагментації глобальної торговельної політики, що, зокрема, ускладнюватиме пошук злагоди у транскордонних економічних відносинах між Великою Британією та ЄС¹¹.

Зауважимо, у цьому негативному сценарії є й натяк на позитивну спрямованість – послаблення трансатлантичної солідарності висуває перед Європою потреби і завдання виходу на нові рубежі. Кризові процеси і протистояння швидко загострюються не лише у Європі. Високодинамічний Індो-Тихоокеанський регіон, який найближчими роками напевне визначатиме і світову економічну динаміку, дедалі більше концентрує протиріч, у т.ч. між США і Китаєм. Процеси в Європі та Індо-Тихоокеанському регіоні залишатимуться все більш пов'язаними, не лише з-за включеності в них провідних країн світу (насамперед, США і Китай), а й особливо з огляду на те, що й тут відбувається розмежування навколо ставлення до війни в Україні по лінії демократія-автократія (тобто множаться спільні з європейськими ризики):

- ключові демократії в регіоні (Японія, Австралія, Південна Корея) надають дипломатичну, економічну та військову підтримку Україні, яка (є підстави припускати) продовжуватиме розширюватись,
- авторитарна вісь країн навколо Китаю радше «грає» на користь росії, фактично підтримуючи втручання Північної Кореї в Україну. (Є підстави сподіватись про «виведення» Ірану з вказаної осі.)

Повертаючись, до відносин ЄС та Великої Британії підкреслимо, що саме їх двостороннє зближення є ключовим фактором у просуванні європейського порядку денного з питань безпеки та оборони, найактуальнішої турботи Європи.

Це зумовлено тим, що ЄС не може досягти стратегічної автономії без співпраці з Великою Британією для побудови ефективної оборони та стримування російської агресії. У цьому контексті важко переоцінити внесок сторін, зроблений на першому саміті ЄС-Велика Британія у травні 2025 р., де відбулося підписання Партнерства у сфері безпеки і оборони¹². Вагомість для Великої Британії полягає у тому, що в рамках партнерства британські компанії отримують дозвіл на участь у спільних оборонних ініціативах і закупівлях ЄС¹³, а також країнах-партнерах ЄС, які приєдналися до нових коаліцій, що виникають у Європі для врегулювання геополітичних викликів¹⁴. Одна з таких коаліцій може бути сформована на базі платформи «Веймар+», до якої належать Німеччина, Франція, Польща, а також Італія, Іспанія та Велика Британія.

Потенційний вихід США з Атлантичного альянсу не повинен ігноруватись (хоча сьогодні риторика американської Адміністрації суттєво пом'якшилася), а стати додатковим чинником

¹¹ Implications of the Trump Presidency on UK and EU Business Throughout 2025. – <https://bridgeheadagency.com/implications-of-the-trump-presidency-on-uk-and-eu-business-throughout-2025/>

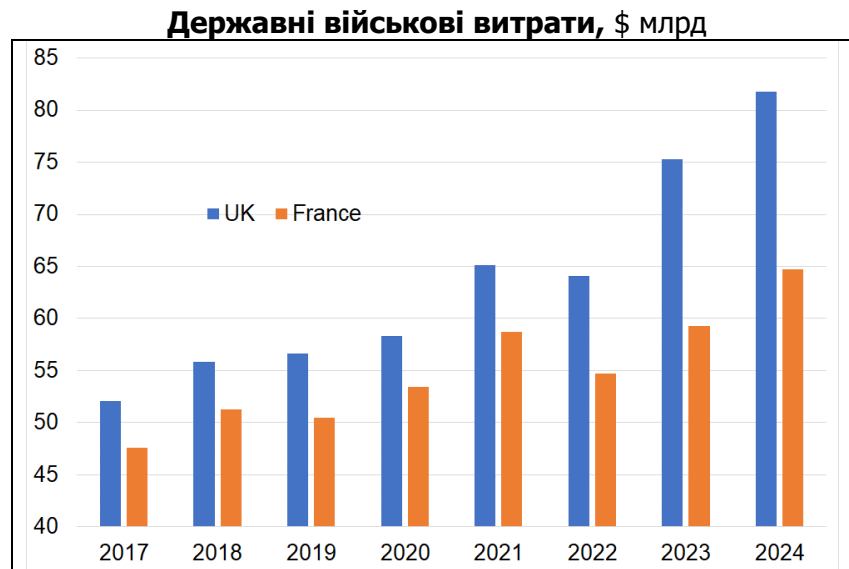
¹² EU-UK Security and Defence Partnership. – https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-uk-security-and-defence-partnership_en/

¹³ Security and Defence: EU and UK conclude a Security and Defence Partnership. – https://www.eeas.europa.eu/eeas/security-and-defence-eu-and-uk-conclude-security-and-defence-partnership_en

¹⁴ Barcero I., et al. The EU-UK reset: a first, big step in the right direction. – <https://www.bruegel.org/first-glance/eu-uk-reset-first-big-step-right-direction>

входження Великої Британії до європеїзації НАТО¹⁵. Станеться це чи ні значною мірою залежить від партнерства Великої Британії і Франції, у т.ч. з-за того, що на них припадає понад 40% оборонних витрат європейських членів НАТО¹⁶. Вони єдині володіють збройними силами, здатними проводити високоінтенсивні операції на віддалених театрах воєнних дій за обмеженої допомоги США чи інших союзників.

Зазначимо, обидві країни вже почали розширювати власні військові витрати (ще до погроз Трампа), і у 2023-2024 рр. вийшли на історично найвищі показники (діаграма «Державні військові витрати»), хоча до рівня 3,5%+1,5% ще далеко.

Слід віддати належне, інтенсивність діалогу двох країн у сфері безпеки і відповідальності за неї в Європі і світі суттєво зросла з початку 2025 р. Вкажемо лише на два напрями, які підтверджують, що обидві країни не лише готові діяти у всіх сферах для збереження як самої Європи, так і демократії в ній, приймаючи положення про те, що сьогодні саме партнерство з Україною є наріжним каменем безпеки у Європі.

Так, потоки допомоги Україні значно змінилися у березні-квітні 2025 р., коли стала цілком зрозумілою оновлена позиція США по Україні. Хоча Сполучені Штати не виділили жодної нової допомоги в цей період (нагадує IV кв. 2023 р. - I кв. 2024 р.), європейські країни збільшили свою підтримку (діаграма «Державна підтримка України»¹⁷). Як наслідок, Європа вперше з червня 2022 р. перевершила США за загальною військовою допомогою на загальну суму €72 млрд порівняно з €65 млрд від США. Збільшення не було рівномірно розподілено по всій Європі. Такі країни, як Скандинавія та Велика Британія і Франція, помітно посилили свою допомогу, тоді як переважна більшість інших утримали помірний рівень¹⁸.

Крім безпосередньо фінансової, існує й інша сторона допомоги Україні, яка (сторона) так і не стала результативною, оскільки політика каральних економічних заходів проти росії була суперечливою. Нагадаємо, у перші дні війни G-7 розробила санкції та експортний контроль, які, як вважалося, нанесуть потужний удар по економічній спроможності росії продовжувати війну. Але насправді з-за пом'якшень і винятків фактично не мали ефекту. Зокрема, Канада, Велика Британія, США, Японія та ЄС виключили ряд найбільших банків росії із SWIFT, що нібито мало ледь не знищити російську економіку. Однак, вибірковість застосування — лише на сім

¹⁵ United Kingdom/ European Union, the beginnings of a rapprochement. –

https://institutdelors.eu/content/uploads/2025/06/PB_250513_UE-UK-Reset_Maillard_EN.pdf.

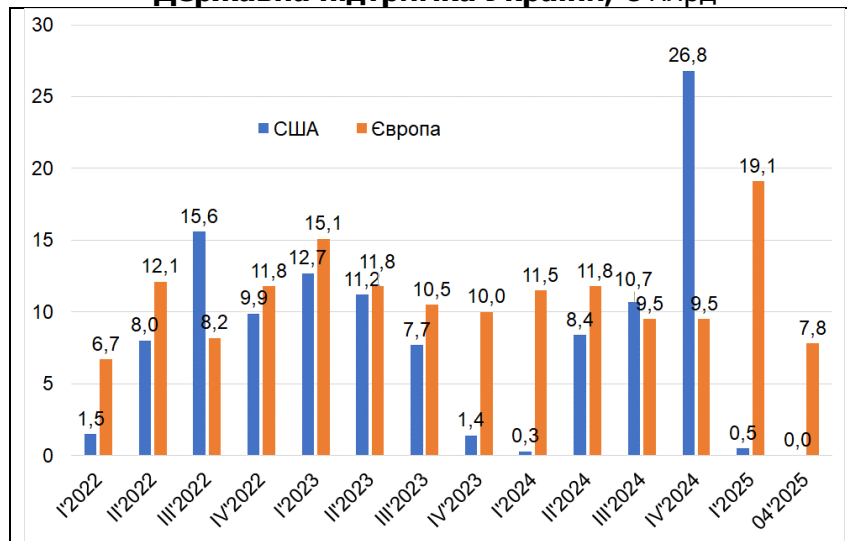
¹⁶ Bond I. Britain and France should stand together. – <https://www.cer.eu/publications/archive/bulletin-article/2021/britain-and-france-should-stand-together>

¹⁷ Ukraine Support Tracker. – <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>.

¹⁸ Ukraine Support: Europe largely fills the US aid withdrawal, lead by the Nordics and the UK. – <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/>

банків із сотень у росії, звело нанівець наміри. Водночас, лише поступове впровадження експортного контролю також дало росії час на адаптацію до нових експортно-імпортних умов і потоків¹⁹.

Державна підтримка України, € млрд

Видається, європейські лідери вже готові до більш реалістичних і практичних втілень різних інструментів партнерської допомоги. Безперечно, необхідною умовою оновлення глобальних лідерських позицій і закріплення їх за Великою Британією і Францією є підтримка стійкої позитивної економічної динаміки, яка принесе країнам авторитет і ресурси. Здається, країни дійсно виходять на позиції локомотивів європейського економічного відновлення і прискорення (таблиця «Реальне зростання європейських економік»²⁰).

Реальне зростання європейських економік, % до попереднього року

	Велика Британія	Франція	Євросоюз	Німеччина
2023	0,4	1,1	0,4	-0,3
2024	1,1	1,1	0,9	-0,2
2025 (п)	1,1	0,6	0,8	0

Макроекономічне зближення після розлучення. В той час, коли демократичний світ втратив свого лідера, якими були США упродовж десятиліть, виникає невідкладність і необхідність пошуку країни або групи країн, які могли б очолити оновлення девальвованих цивілізаційних ідей і принципів. За нашим баченням, Велика Британія і Франція через економічне і безпекове партнерство можуть надати сигнал світові про власні лідерські амбіції, а з тим і можливості захистити демократичні і гуманітарні свободи.

Знову наголосимо на тому, що саме результативна економічна взаємодія двох провідних країн Європи, всупереч Брекзиту і тарифному шоку, не лише надасть ресурси для зростання і розвитку, але й посилить їх авторитет і впливовість, у т.ч. у частині підтримки України.

Особливістю економічної динаміки Великої Британії і Франції є те, що, з одного боку, географічна близькість, яка мала б «гарантувати» широкі економічні контакти, не стала чинником високої торговельної взаємодії чи навіть залежності однієї країни від іншої. З іншого – головні макроекономічні показники досить близькі у своїй динаміці, з незначними випереджаючими (покращеними) тенденціями Великої Британії.

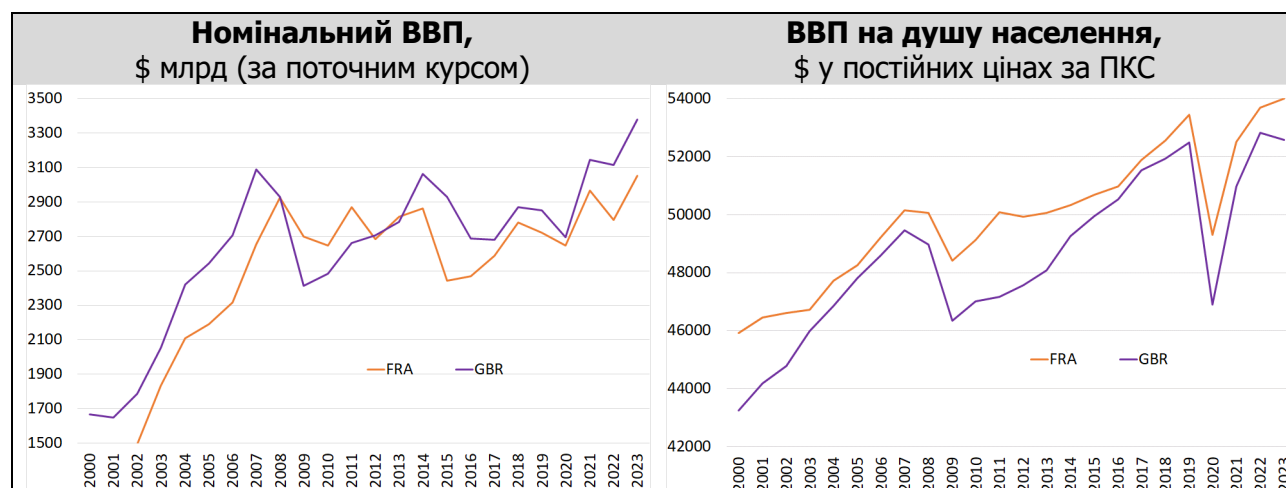
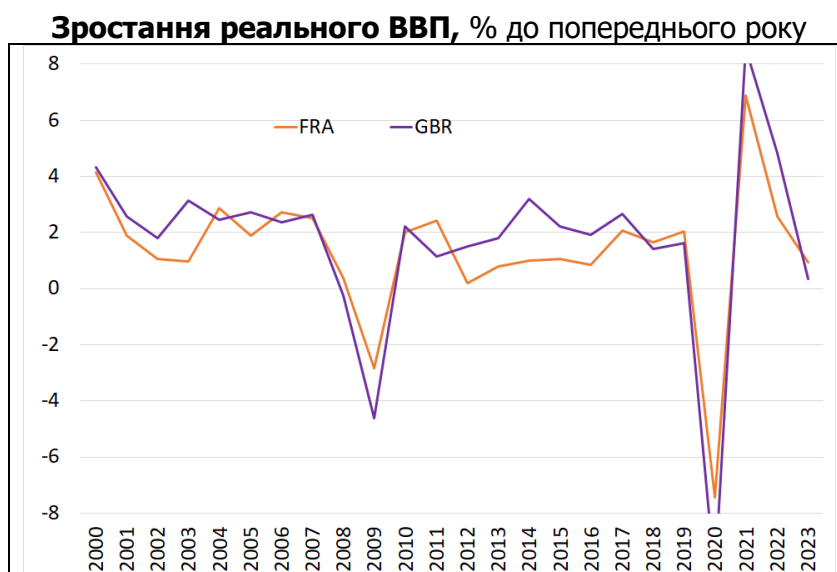
¹⁹ Carpenter M. Ukraine Can Still Win. – <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraine-can-still-win>.

²⁰ IMF World Economic Outlook, April 2025. –

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2025/04/22/world-economic-outlook-april-2025>.

Так, до глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. темпи економічного зростання обох країн відрізнялись вкрай мало, знаходячись у вузькому діапазоні 2-3%.(діаграма «Зростання реального ВВП»²¹). Однак, упродовж 2010-х років низка фіскальних, боргових, міграційних криз, які розгорнулись у ряді країн євро-зони, які вимагали посилення жорсткості монетарної і фіскальної політики, загальмували темпи зростання Франції (нагадаємо, Велика Британія має власний центральний банк – Банк Англії – і проводить незалежну від ЦЄБ монетарну і валютну політику, що є суттєвим «бар'єром» для проникнення криз євро-зони).

Між тим, у структурі ВВП також спостерігаються певні особливості. Так, якщо динаміка загального створюваного номінального ВВП співвідноситься з темпами економічного зростання (ВВП Великої Британії стійко перевищує ВВП Франції), то у перерахунку на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) ситуація протилежна²² – Франція випереджає Велику Британію (діаграми «Номінальний ВВП», «ВВП на душу населення»), що зумовлено інфляційними і курсовими процесами.

Стосовно інфляції, то у ставленні до неї проявляються важливі відмінності економічної політики, яка (інфляція) останніми роками прискорилась, причому значно вищими темпами у

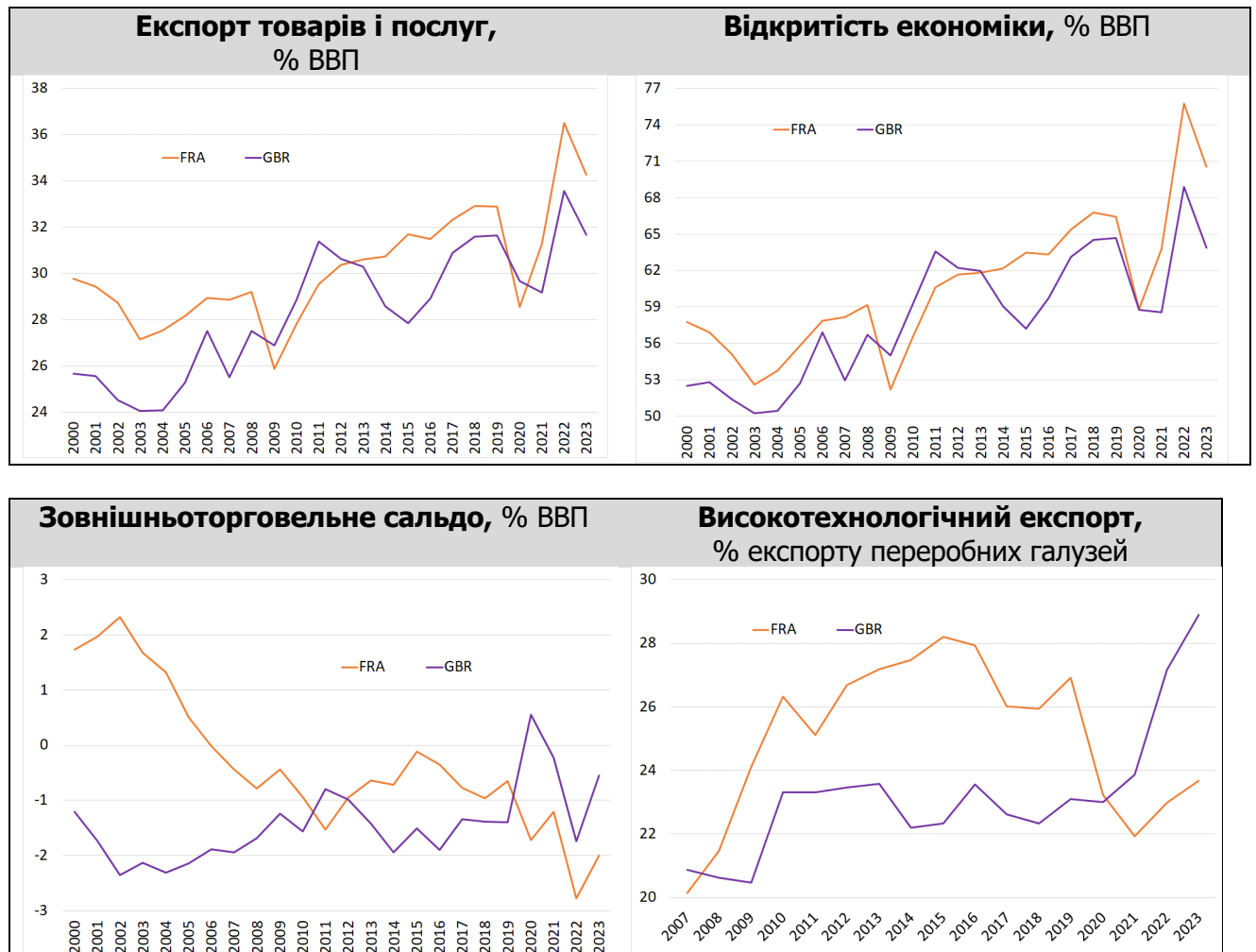
²¹ Тут і далі, якщо не вказано інше, для міжнародних порівнянь використані дані, наведені у World Bank Indicators – <https://data.worldbank.org/indicator/>, Tradingeconomics – <https://tradingeconomics.com/indicators>.

Також для позначення економік використовуються визнані трилітерні міжнародні скорочення: USA – США, FRA – Франція, GBR – Велика Британія та ін.

²² French vs UK Economy – Similarities and Differences. – <https://www.economicshelp.org/blog/216006/economics/french-vs-uk-economy-similarities-and-differences/>

Великій Британії, починаючи з початку 2021 р. Насамперед це було пов'язано з тим, що французький уряд витрачав значні допомоги і субсидії спочатку для послаблення коронавірусних шоків, а далі на енергоносії, щоб запобігти зростанню цін. Видатки Великої Британії на такі цілі були значно меншими, і у 2022-2023 рр. в країні спостерігався інфляційний сплеск (що стало одним з чинників втрати влади консерваторами). Результат, як і в багатьох інших сферах – суперечливий. Так, ціни у Франції зросли значно менше, ніж у Великій Британії, однак, водночас, сталося значне зростання дефіциту французького бюджету²³.

Обидві країни, як і більшість розвинутих країн, має значні внутрішні споживчі ринки, які підтримують високі стандарти якості життя. І хоча країни є прихильниками ліберального економічного порядку, однак їх економічні середовища радше відображають схильність до національного створення доданої вартості, аніж покладання на зовнішній сектор.

Особливістю зовнішнього сектору економік двох країн є:

- відносно невеликі (у структурі ВВП) обсяги експорту та імпорту, а з тим і невисоким рівнем відкритості економіки країни. Причому, вихід Великої Британії з єдиного ринку і митного союзу, хоча значно збільшило бар'єри в торгівлі між двома країнами (та й з ЄС загалом), однак цілком компенсувався розширенням входження до інших ринків, тому у посткоронавірусний період відкритість обох економік зростає (діаграми «Експорт товарів і послуг», «Відкритість економіки»);
- обидві країни в останнє десятиріччя мали (незначне) дефіцитне зовнішньоторговельне сальдо (діаграма «Зовнішньоторговельне сальдо»);

²³ French vs UK Economy – Similarities and Differences. – <https://www.economicshelp.org/blog/216006/economics/french-vs-uk-economy-similarities-and-differences/>

- хоча загальні обсяги експорту у структурі ВВП Франції перевищують відповідний показник Великої Британії, однак експорт саме Великої Британії є технологічніший, ніж Франції (діаграма «Високотехнологічний експорт»).

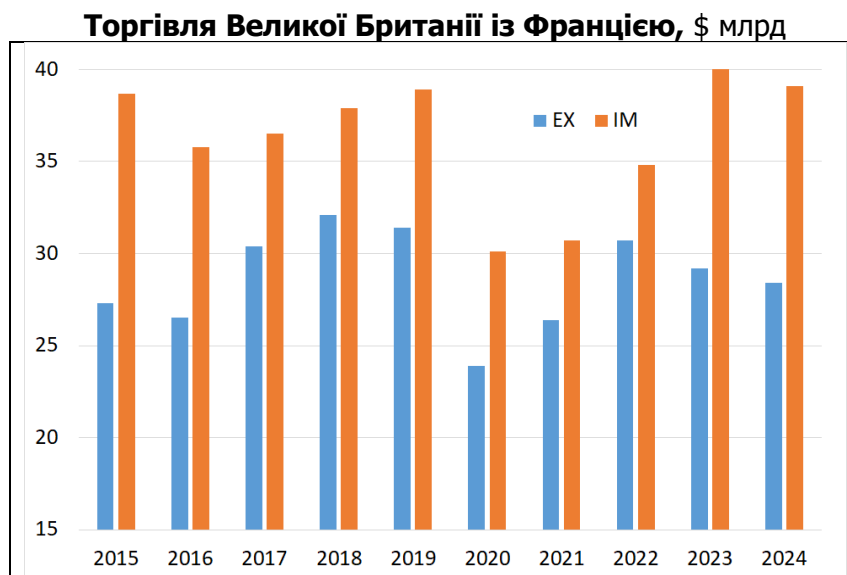
Стосовно ж напрямів зовнішньої торгівлі, то провідними як в експорті, так і імпорті партнерами є США, Китай, Німеччина (таблиця «Провідні торговельні партнери»).

Провідні торговельні партнери, 2024 р.

Велика Британія		Франція	
Експорт загалом – \$512,8 млрд	Імпорт загалом – \$815,4 млрд	Експорт загалом – \$646,0 млрд	Імпорт загалом – \$762,0 млрд
у т.ч., %	у т.ч., %	у т.ч., %	у т.ч., %
США – 15,0	Китай – 13,0	Німеччина – 13,0	Німеччина – 13,0
Китай – 9,7	США – 12,0	США – 8,7	Китай – 10,0
Німеччина – 7,9	Німеччина – 9,8	Італія – 8,2	Бельгія – 7,8
Нідерланди – 6,9	Франція – 5,0	Бельгія – 7,8	США – 7,7
...Франція – 5,8	Італія – 4,1	...Велика Британія – 6,3	...Велика Британія – 3,9

Втім, партнери достанько диверсифіковані, що зменшує залежність від окремих з них, а з тим – захищає від криз, які можуть привноситись (з-за економічних обставин чи політичних заходів). Між тим, слід мати на увазі, що спостерігається досить висока залежність Великої Британії від торгівлі з Євросоюзом – понад 40% британського експорту йде до ЄС, а близько 50% імпорту – з ЄС, тому часто визначається, що Велика Британія є другим за величиною торговельним партнером ЄС за обсягом як товарів, так і послуг²⁴.

Економічні зв'язки між Великою Британією і Францією. У частині взаємної торгівлі між Великою Британією і Францією, то вона, з одного боку, могла б бути більшою, зважаючи на географічну близькість країн, з іншого – носить досить усталений характер – середньорічний експорт Великої Британії до Франції складає близько \$30 млрд, імпорт – \$35-40 млрд, утворюючи незначний дефіцит (діаграма «Торгівля Великої Британії із Францією»).

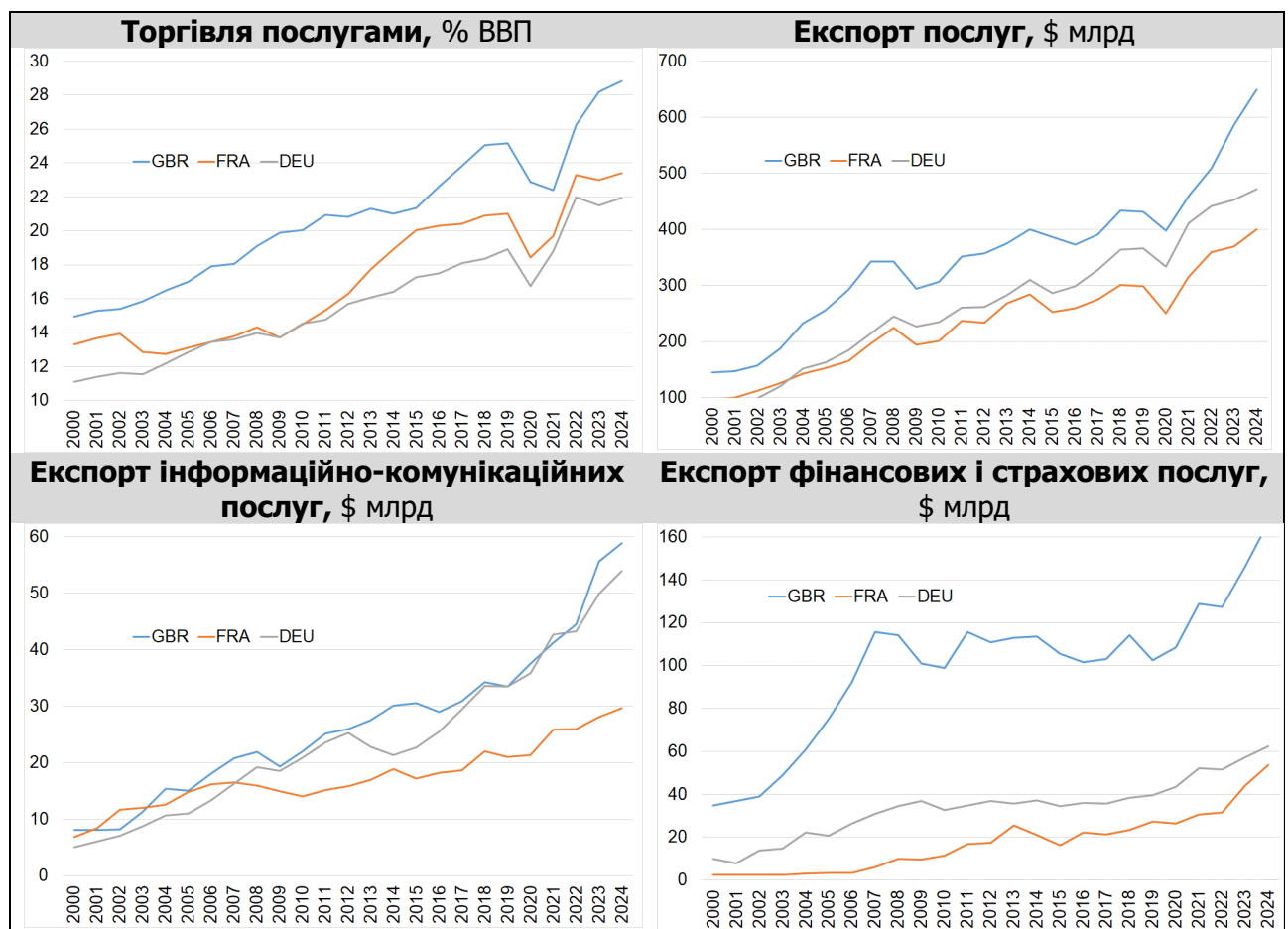
Зниження обсягів торгівлі у 2020-2021 р. зумовлено не стільки Брекзітом, скільки радше коронавірусною кризою, яка мала глобальний вплив (погіршивши не лише показники світової торгівлі). Останні ж два роки обсяги торгівлі повернулись на добрекзит рівень, а тому перегляд умов торгівлі між ЄС та Великою Британією, яка (торгівля) наразі регулюється Угодою про

²⁴ Bercero I. A trade policy framework for the European Union-United Kingdom reset. – <https://www.bruegel.org/policy-brief/trade-policy-framework-european-union-united-kingdom-reset>

торгівлю та співробітництво між ЄС та Великою Британією (EU-UK Trade and Cooperation Agreement – TCA), маловірогідний.

Звернемо окрему увагу то торгівлю послугами, оскільки саме у цій частині Велика Британія має визнану конкурентну перевагу. У структурі зовнішньої торгівлі Велика Британія частка послуг суттєво суттєво перевищує відповідних часток Франції і Німеччини (діаграма «Торгівля послугами»). Причому вартісні показники експорту послуг Великобританії стрімко зростають саме у постбрекзитовий період і вже сягають \$700 млрд (один з найвищих показників у світі) (діаграма «Експорт послуг»).

Виняткове значення для економіки країни та її впливовості через економічні складові має те, що значні експортні ніші займають сфери. Якими визначається конкурентна спроможність підтримки і захисту економічного порядку на глобальному рівні. І якщо у експорті інформаційно-комунікаційних технологій конкурентом Великої Британії є радше Німеччина (діаграма «Експорт інформаційно-комунікаційних послуг»), то у експорті фінансових і страхових послуг Велика Британія знаходиться поза конкуренцією (діаграма «Експорт фінансових і страхових послуг»).

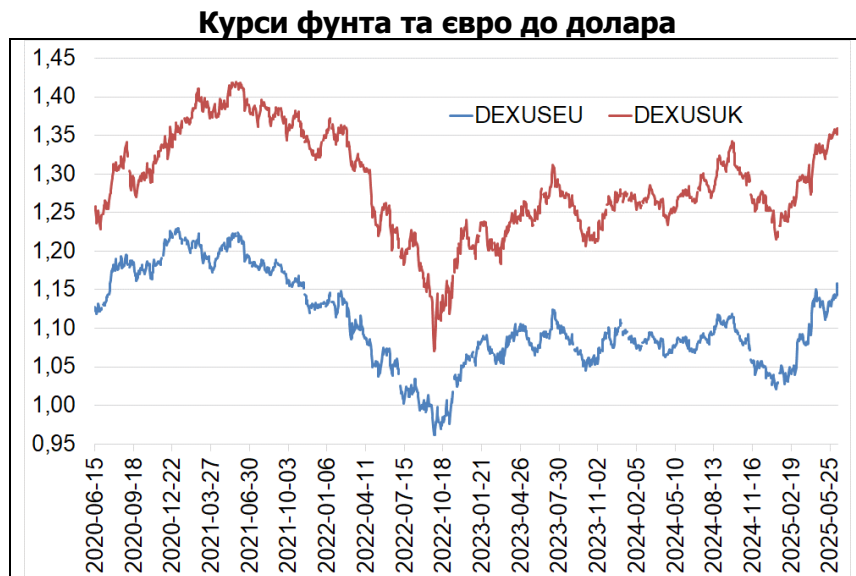
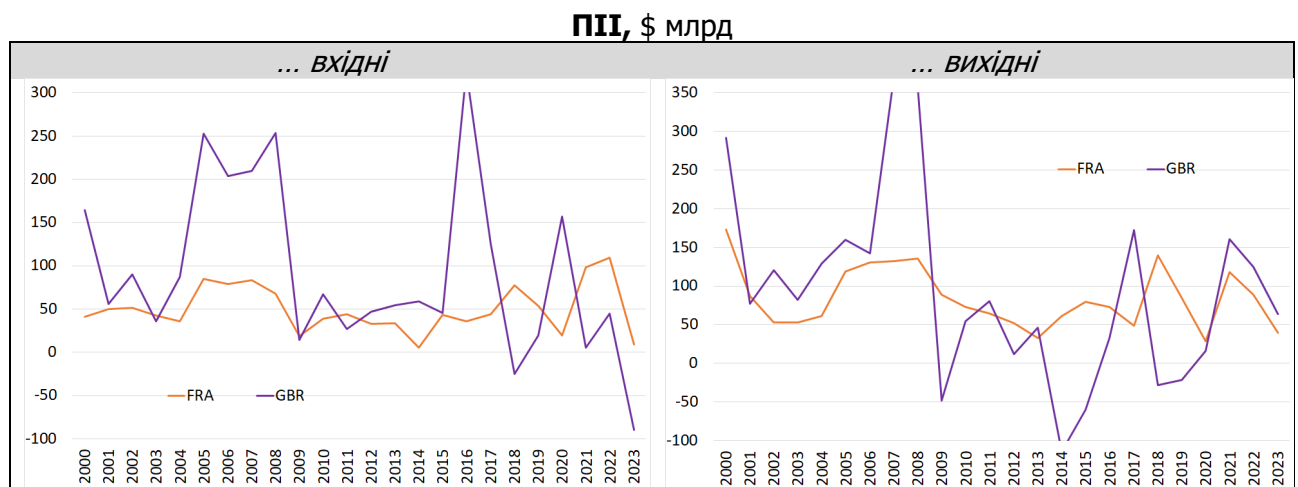
Сьогодні Велика Британія є найбільшим у світі нетто-експортером фінансових послуг із профіцитом торгового балансу у \$98,1 млрд (у 2023 р.), випереджаючи США (\$73,1 млрд)²⁵. До речі, найбільшим торговельним партнером Великої Британії у сфері фінансових та пов'язаних з ними професійних послуг продовжують залишатися США (35,7%), на ЄС припадає 30% секторального експорту.

У частині потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ), то останніми роками в Європі, як по суті у всьому світі, спостерігається зниження таких потоків. Навіть у «великої трійки» (Великий

²⁵ UK leads world in financial services trade surplus. – <https://www.thecityuk.com/news/uk-leads-world-in-financial-services-trade-surplus/>.

Британії, Франції та Німеччині, які історично залучали близько 50% від загального обсягу щорічних проектів ПІІ в Європі), суттєво впала як кількість проектів, у т.ч. технологічних, так їх інвестиційна вартість. Що зумовлено слабкою економічною динамікою, розбалансуванням ланцюгів поставок, високими цінами на енергоносії, конкуренцією з боку інших ринків, насамперед США та Індो-Тихоокеанського²⁶. Подібним чином, зростаючі ризики і невизначеність, які були спровоковані коронавірусною кризою і «закріплені» розв'язанням росією війни, знизили інвестування бізнесу провідних країн Європи за кордон, а також зробили жорсткішими умови для входження іноземних інвестицій (діаграма «ПІІ, вхідні і вихідні»).

Як і в торгівлі, сукупні потоки ПІІ Між Великою Британією та Францією приблизно однакові. Так, на кінець 2023 року зовнішній обсяг ПІІ з Великої Британії у Франції становив £101,2 млрд, що становить 5,5% загального обсягу зовнішніх ПІІ Великої Британії. Внутрішній обсяг ПІІ у Великій Британії з Франції становив £117,5 млрд, що становило 5,6% загального обсягу внутрішніх ПІІ Великої Британії²⁷.

Вказана інвестиційна «збалансованість» може засвідчувати, що бізнес обох країн розглядає діловий простір сусідньої країни як досить близький і зрозумілий (не зважаючи на п'ятиріччя

²⁶ Joyce R. Foreign Direct Investment: UK remains second in Europe. – https://www.ey.com/en_uk/newsroom/2025/05/uk-fdi-projects-second-in-europe

²⁷ Trade-and-investment-factsheets. – <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/685134062288b8d4cf987663/france-trade-and-investment-factsheet-2025-06-19.pdf>

після «розлучення, до того ж наповнене коронавірусною кризою та агресією), для якого додаткові бар'єри не становлять критичної загрози.

Підтвердженням цього є зближення курсових динамік фунта та євро, чим також підтримується стабільність конкурентних факторів (діаграма «*Курси фунта та євро до долара*»).

Зауважимо, що стійкості міжнародної торгівлі Великої Британії і Франції сприяє наявність партнерських країн та альянсів, з якими укладені угоди різного роду сприння, а також наявність у обох країн «заморських територій».

Від економічного порядку до безпекової спроможності. Щоб стати реальним глобальним гравцем, у впливовості порівняним із США та Китаєм, Європа повинна як бути присутньою на найвагоміших ринках, так і мати дієздатні військово-морські сили. Водночас, посилення провідних країн Європи на міжнародній арені слугуватиме додатковим джерелом міцності України.

Як ми неодноразово стверджували, боротьба України за свободу і незалежність проти російського агресора прискорила трансформації в країнах Європи у напрямі посилення безпекової та оборонної спроможності. Справедливим є і зворотній вплив – підтримка України означає посилення стратегічної безпеки у Європі як у сьогоденні, так і у перспективі. Більше того, зважаючи на глобальне розповсюдження кризових хвиль, (не)безпекові хвилі ще швидше можуть охоплювати не лише країни, які безпосередньо втягнуті у конфлікти і протистояння, а й віддалені країни і території, які хоча б опосередковано, але торкаються сторін протистояння. І не є дивною, що героїчна боротьба України проти російської агресії фактично врятувала у 2022-2023 рр. Тайвань від китайського вторгнення. Подібним чином стає дедалі зрозуміліше, що мирний і безпечний розвиток у Європі нерозривно пов'язаний з безпекою в країнах Індотихоокеанського регіону. Тим більше, що Адміністрація США переносить свою увагу з питань Європи на проблемні сфери Індотихоокеанського регіону, у т.ч. у контексті промислової політики.

Між тим, зараз складається ситуація, коли Велика Британія стане «провідником» Євросоюзу загалом і Франції зокрема на ринки глобального рівня. З одного боку, ринок континентальної Європи має давні зв'язки з британською промисловістю, які, своєю чергою, узгоджені з вимогами східного флангу НАТО. Тим не менш, ці зв'язки ризикують бути роз'єднаними, оскільки згідно вимог безпеки, ЄС фінансуватиме дослідження і закупівлі у промисловості лише тих країн і компаній, що базуються в ЄС. З іншого боку, дослідницькі і прикладні проекти Великої Британії визнаються як визначальні у різних сферах. Тому безпекові та оборонні відносили потребують зміцнення відносин між провідними країнами Європи, відтак – слід очікувати оновлення платформи для поглиблення оборонних відносин²⁸ двох провідних країн при виробленні новітніх (у т.ч. технологічно значимих) стратегічних накреслень для Європи.

Крім того, Велика Британія краще залучена у трансконтинентальні партнерства, у т.ч. альянси, які сформували або формують зони вільної торгівлі, що важливо для глобального лідера (про що далі). Так, наприкінці 2024 р. Велика Британія стала першою європейською країною, яка приєдналася до великого торгового блоку в Індотихоокеанському регіоні, що було названо найбільшою торговельною угодою в країні з часів Brexit – країна офіційно стала 12-м членом Всеосяжної та прогресивної угоди про транс-тихоокеанське партнерство (CPTPP)²⁹.

Однак, процес розширення участі у режимах вільної торгівлі йде помалу. Так, останнім часом Лондон укладав угоди про вільну торгівлю тільки з Австралією, Новою Зеландією. Зараз важко сказати, чи могла ситуація бути іншою. Зрозуміло, що Брекзит, який відбувався на тлі коронавірусного нападу суттєво скоригував наміри і їх реальне втілення. В умовах наростання

²⁸ Terhorst L. How the UK Can Compete in a Consolidating European Defence Industry. – <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/>.

²⁹ UK officially joins Indo-Pacific trade bloc. – <https://www.arabnews.com/node/2583113/world>.

міжнародної напруженості вірогідно провідні країни спрямовуватимуть зусилля на захисті мирного торговельного та інвестиційного середовища. Для Великої Британії та Франції це означатиме закріплення статусу глобальних економічно розвинутих держав з мережею військових баз і місій.

Війна в Україні відновила цінність незалежності оборонної промисловості, в умовах коли покладання на американську парасольку і вимогах збільшення європейських оборонних бюджетів (частина яких буде спрямовуватись на закупівлю американських безпекових систем) вже не видається раціональним. Це змусило європейських лідерів побоюватися покладатися на ланцюжки поставок США і спонукало їх віддавати пріоритет витратам на внутрішню оборонну промисловість³⁰.

Тим більше, що перенесення уваги США на Індотихоокеанський регіон може означати наміри відсторонення Європи від економічно важливого регіону. Вочевидь, інструментом недопущення такого відсторонення є військова присутність об'єднаних військових сил Великої Британії і Франції (хоча, звичайно, про військове протистояння не йдеться із США не йдеться).

Так, маючи глибокі історичні зв'язки з кількома країнами Індотихоокеанського регіону, Велика Британія є визнаним гравцем в системі безпеки регіону. Зокрема, управляє значною закордонною мережею військових баз, що охоплює 145 об'єктів у 42 різних країнах³¹. Офіси включають створені бази в таких регіонах, як Близький Схід, Азіатсько-Тихоокеанський регіон та Африка, що відображає зобов'язання Великої Британії підтримувати широку міжнародну присутність, у т.ч в рамках Британської співдружності.

Однак, навіть маючи достатню заморську присутність, Велика Британія ще потребує доказів, що спроможна забезпечувати зміцнення стримування та регіональної стабільності, оскільки є підстави стверджувати, що навіть ядерна країна не може бути «сильною військовою силою в Індотихоокеанському та євроатлантичному регіонах одночасно»³². А будь-яка форма відступу з Індотихоокеанського регіону завдасть шкоди довгостроковим інтересам Великої Британії в регіоні.

Військовий потенціал Великої Британії має відігравати головну роль у довгостроковому плануванні європейської оборони, навіть за умови Brexit та амбіцій ЄС у цій сфері. З її глибокою відданістю НАТО і високо здібною і орієнтованою на Європу промисловістю, спроба Великої Британії отримати доступ до європейських програм може знайти партнерів в особі тих європейських держав, які прагнуть адаптувати і посилити можливості НАТО³³.

Brexit, дещо послабивши зв'язки між Великою Британією та її європейськими союзниками, став чинником встановлення нового партнерства в рамках *стратегії «всієї Азії»*, у т.ч. оновлення «Глобальної Британії». Реалізація у першу чергу зосереджена на налагодженні нових торговельних відносин, які мають закріплюватись дипломатичною присутністю і внеском у морську безпеку³⁴.

Такий підхід добре проявляється при оновленні партнерських відносин між Великою Британією та Індією. Хоча історичне минуле залишило після себе значні негаразди, країни йдуть далі.

³⁰ Terhorst L. How the UK Can Compete in a Consolidating European Defence Industry. – <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/>

³¹ McGrath C. Incredible map shows UK military bases around world - full list of 42 countries. – <https://www.express.co.uk/news/world/1947698/uk-military-bases-map-falklands-gibraltar>

³² Choong W., Tan E. The UK and the Indo-Pacific: The Need to Lean into the Tilt. – <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/uk-and-indo-pacific-need-lean-tilt/>

³³ Terhorst L. How the UK Can Compete in a Consolidating European Defence Industry. – <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/>

³⁴ Le Corre Ph. Can France and the UK Pivot to the Pacific? – <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/can-france-and-uk-pivot-pacific>

Велика Британія та Індія погодили власну угоду про вільну торгівлю, яка є найбільшою торговельною угодою Великої Британії після Brexit.

І виявляється, що геополітичні обставини ще ніколи не були настільки сприятливими не лише для якнайшвидшого укладення угоди про вільну торгівлю між Індією та ЄС, але й для формування змістовного та всеосяжного стратегічного партнерства, що сприятиме посиленню глобальної впливовості Великої Британії, ЄС та Індії³⁵.

Оскільки ЄС є найбільшим торговельним партнером як для Великої Британії, так і для Індії, то угода про вільну торгівлю між Індією та ЄС мала б неабиякий вплив на оновлення і зміцнення торговельних потоків всупереч діям Адміністрації США³⁶. Це було б вельми показово – п'ята і шоста за величиною економіки світу, які укладають набагато тіснішу угоду щодо збільшення торгівлі в той час, коли дві найбільші країни – США і Китай – втягнуті в жорстоку торговельну війну³⁷.

Значимість геополітичного зближення між ЄС та Індією, здійснюване за сприяння Великою Британії, зрозуміле. Трансатлантичні зв'язки перебувають у напруженому стані, ЄС прагне знизити ризики з боку Китаю, а Індія прагне розширити свій стратегічний простір, який може бути зменшений експансією Китаю, а також геополітичною невизначеністю, провокованою США.

Подібним чином, як єдина європейська країна зі значною присутністю в Тихому океані (з п'ятьма територіями-сателітами), Франція має очевидні потреби стосовно безпеки регіону. Однак, в останні роки інтереси Франції піддалися тиску. Укладення оборонного пакту AUKUS між Австралією, Великою Британією та США та відсторонення Франції від участі в альянсі ілюструє основну слабкість французької участі в Індо-Тихоокеанському регіоні, яка полягає у відсутності здатності та бажання надавати регіональним партнерам союзницькі гарантії. Дедалі експансивніша політика Китаю підштовхує країни регіону, які не мають потенціалу ядерного стримування, зміцнювати свої зв'язки зі США як єдиним надійним гарантом безпеки³⁸.

Тому одним з шляхів підвищення значення Франції в Індо-Тихоокеанському регіоні є залучення ЄС до активної політики у цій сфері. Сприяння політичної, військової та економічної участі ЄС в Індо-Тихоокеанському регіоні вписується у французьке бачення «ЄС як сили». Викликом для Франції, яка продовжуватиме розширювати власні інтереси, може стати пошук партнерів в ЄС, здатних забезпечити регулярну присутність військово-морського флоту в Індо-Тихоокеанському регіоні. Що змушує Францію шукати тісну співпрацю з Великою Британією, незважаючи на недовіру, викликану укладенням пакту AUKUS без Франції.

Звернемо увагу, що сфери впливу і співпраці Великої Британії і Франції носять взаємодоповнюваний характер, що дозволяє намагатися уникнути суперечок за впливовість і, водночас, покрити увагою практично всі гарячі точки і регіони, які можуть спровокувати не лише регіональні конфлікти, а й протистояння глобального значення.

³⁵ Kumar M. Can Geopolitical Alignment Seal the India-EU FTA? – <https://carnegieendowment.org/research/2025/03/can-geopolitical-alignment-seal-the-india-eu-fta?lang=en¢er=india>

³⁶ Race M., et al. Four things you need to know about UK-India trade deal. – <https://www.bbc.com/news/articles/c99p2mlyep5o>

³⁷ Faisal Islam: Trump tariffs may have helped drive UK-India trade deal. – <https://www.bbc.com/news/articles/cn919g2v3w2o>

³⁸ "Global France": The Significance and Consequences of Macron's Policy in the Indo-Pacific. – <https://www.pism.pl/publications/>

Чим це важливо для України? Повертаючись до напрямків дій стосовно підтримки України, де внесок Великої Британії і Франції може бути визначальним, вкажемо на³⁹:

- нарощування поставок зброї та обладнання,
- посилення обороноздатності України в довгостроковій перспективі,
- роботи з союзниками над розробкою надійних гарантій безпеки,
- продовження тиску на агресора та його союзників.

Окремим напрямком уваги є завдання стосовно Китаю. Європейські лідери визнають ключову роль Китаю у сприянні російським військовим зусиллям, але вони не зробили серйозних кроків, щоб зупинити це. Простих виразів стурбованості і несхвалення недостатньо. Європі доведеться чітко дати зрозуміти Пекіну, що нормальні комерційні відносини не можуть співіснувати з підтримкою Китаєм війни проти європейського порядку безпеки⁴⁰.

У частині безпеки, важливим напрямом дій є опрацювання т.зв. «коаліцією рішучих», на чолі з Францією та Великою Британією, плану відправки тисяч військових в Україну⁴¹ для гарантування майбутнього «припинення вогню» та безпеки в Україні та Європі. Так, поки це радше проектне обговорення. Однак, є підстави стверджувати, що це водночас і практичний дороговказ. Зате на часі питання впровадження інституту військових баз на території України.

Хоча ставлення до присутності іноземних військових баз і місій на території країни носить суперечливий характер, однак сьогодні воно (ставлення) суттєво сприятливіше і суттєво залежить безпосередньо від країн (які надають військову допомогу і приймають її).

Для України досвід і практика двох розглядуваних країн має особливе значення, зважаючи на можливу військову миротворчу присутність Великою Британії і Франції в Україні вже найближчим часом. Видається, ще кілька європейських країн вже готові до реалізації дієвих заходів стосовно підтримки України у цьому напрямі. Хоча сьогодні переважно йдеться про «припинення бойових дій і настанні миру», однак є підстави стверджувати, що такі британо-французькі місії можуть з'явитись в Україні вже незабаром.

Це б стало важливим і вагомим сигналом не лише військово-безпекового характеру, а й суспільно-економічного. Вочевидь, потрібні значимі сигнали для бізнесу про те, що, не зважаючи на зовнішню військову загрозу та внутрішні українські негаразди, їх активи в країні зможуть бути збережені і захищені.

Разом з тим, потрібні чіткі сигнали, що агресор не зможе сховати награвовані ресурси. Наріжним каменем такої нової стратегії є мобілізація Заходом приблизно \$300 млрд заморожених російських активів, що зберігаються в їхніх юрисдикціях – переважно в ЄС – для підтримки поточної боротьби і відновлення України⁴².

Водночас, конкурентна виключність Великої Британії може сприяти просуванню у покращенні економічної та інвестиційної ситуації в Україні (навіть в умовах продовження війни). Зважаючи на високі ризики, які негативно впливають на інвестиційні рішення, доречним було б:

- укладання Україною договорів про страхування інвестицій (надання інвестиційних гарантій) у найбільших країнах донорах (насамперед, Великій Британії), що може бути реалізовано за рахунок частини допомоги партнерських країн;
- створення фонду (на базі фінансових інститутів ЄС і Великої Британії) зі страхування політичних і військових ризиків для іноземних інвесторів, а також для підтримки вітчизняних експортерів та інвесторів на міжнародних ринках.

³⁹ UK and France convene first Defence Ministers' Ukraine Coalition of the Willing meeting. – <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-france-convene-first-defence-ministers-ukraine-coalition-of-the-willing-meeting>.

⁴⁰ Carpenter M. Ukraine Can Still Win. – <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraine-can-still-wi>

⁴¹ ЗМІ: Британія заявила союзникам, що може відправити 10 тисяч військових в Україну. – <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/03/16/7207314/>

⁴² Carpenter M. Ukraine Can Still Win. – <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraine-can-still-wi>.

Підкреслимо, у нинішніх умовах розбудова безпекової та економічної інфраструктури України матиме більший вплив і підтримку, якщо розглядатиметься владними і громадянськими інститутами у партнерських країнах і світовою спільнотою загалом не лише як питання міжнародної солідарності з Україною, а як завдання і потреби європейської безпеки. При цьому, підтримка України у найближчі роки означає посилення стратегічної безпеки у Європі як у сьогоденні, так і у перспективі, і водночас є складовою оновлення України як демократичної європейської країни з конкурентною економікою, органічно вписаною у єдиний безпековий та економічний простір ЄС.